

SPALVAS REIŠKIANČIO LEKSINIO-SEMANTINIO LAUKO PERIFERIJOS SKIRTUMAI PRANCŪZŲ IR LIETUVIŲ KALBOSE (meninio vertimo problemos)

Jūratė Navakauskienė

Pirmieji tipologiniai prancūzų kalbos tyrinėjimai buvo pradėti XX a. pradžioje daugiakalbėje Šveicarijoje. Šios lingvistinės krypties pradininku laikomas Ch. Bally. Jau savo knygoje „Traité de stylistique française“ (Heidelberg, 1909) jis išvedė kai kurias paraleles tarp prancūzų ir vokiečių kalbų. Veikale „Linguistique générale et linguistique française“, (Paris, 1932) jis žymiai nuodugniau ir įvairiapusiškiau palygino šias abi kalbas. Vėliau prancūzų kalbą imta gretinti su anglų (J.–P. Vinay ir J. Darbelnet), rusų (V. Gakas, I. Kuznecova, J. Stepanovas ir kt.) kalbomis. Siauresnės apimties darbuose gvildenamos ir atskiros prancūzų bei kitų kalbų tipologijos problemos.

Prancūzų ir lietuvių kalbos kompleksiskai nėra lygintos. Tiesa, kai kurie dalykai yra nagrinėti S. Liberienės [Liberienė, 1986], N. Lukšytės [Лукшита, 1989], B. Bredelytės [Bredelytė, 1991], R. Jaskūnaitės [Jaskūnaitė, 1987] straipsniuose, N. Lukšytės disertacijoje [Лукшита, 1992], tačiau tai beveik viskas. O išsamesnis tyriminis abiejų kalbų lyginimas būtų labai naudingas tiek teoriniu požiūriu (atskleidžiant bendrus skirtingų kalbų bruožus ir kiekvienos jų specifiką), tiek praktiniu (mokant užsienio kalbos, rengiant tobulesnius dvikalbius žodynus, ugdant vertėjus).

Šiame straipsnyje nagrinsime spalvas reiškiančio leksinio-semantinio lauko periferijos skirtumus abiejose kalbose ir su tuo susijusias vertimo problemas. Šį lauką įvairiose kalbose semantiniu bei morfologiniu požiūriu yra tyrinėję A. Bidu-Vričanu, A. Burlakas, Ch. Čirner, L. M. Granovskaja, A. M. Kuslikas, E. V. Michailova. Apie semantinę spalvos pavadinimų struktūrą rašė N. I. Pelevina, F. N. Šemiakinas. Nemažoje dalyje darbų spalvos nagrinėjamos stilistiniu požiūriu, kaip autorius stilių charakterizuojantis elementas (S. V. Bekova, K. I. Dubovina, J. S. Jazykova, A. M. Virkovskaja). Pastaruoju metu padidėjo dėmesys spalvas reiškiančio leksinio-semantinio lauko kontrastyviniams tyrinėjimams. Tokio pobūdžio yra G. Gako [Гак, 1966], K. Maslenikovos [Масленникова, 1973] (gretinamos prancūzų ir rusų kalbos), O. Tesler [Теслер, 1989] (prancūzų ir ukrainiečių kalbos), Ch. Čirner (vokiečių ir rusų kalbos), G. Astramskaitės [Astramskaitė, 1977, 1991] (vokiečių ir lietuvių kalbos) ir kt. darbai. Prancūzų ir lietuvių kalbos šia prasme nėra lygintos.

Kiekvienoje kalboje spalvų pavadinimai sudaro sistemą ir dažniausiai nagrinėjami kaip semantinis laukas. Jį sudaro centras (arba bran-

duolys) ir periferija. Centro spalvų pavadinimai daugumoje ide kalbų sutampa. Tai spektro (chromatinių) spalvų pavadinimai, kurių skaičius įvairuoja nuo 4 iki 7, achromatinių spalvų pavadinimai: juoda, balta, pilka ir mišrios spalvos pavadinimas: ruda [Astramskaitė, 1991, 4]. Pagrindinės spalvos (raudona, oranžinė, geltona, žalia, mėlyna, violetinė) abiejose mūsų nagrinėjamosiose kalbose sutampa. Tik reikia pažymėti, kad prancūzų *rose* vartojama žymiai dažniau nei lietuvių *rožinis*. Todėl kai kurie prancūzų kalbos tyrinėtojai [Гак, 1966,225] yra linkę priskirti šią spalvą prie pagrindinių nagrinėjamo leksinio-semantinio lauko (toliau – LSL) elementų, tuo tarpu lietuvių kalboje *rožinis* tėra vienas iš raudono atspalvių.

Achromatinių spalvų pavadinimai yra seniausi ir įeina į visų kalbų pagrindinį žodyno fondą. Galbūt todėl jų semantinė apimtis daug didesnė nei chromatinių spalvų [Astramskaitė, 1977, 7]. Detalus šio LSL branduolio būdvardžių semantinės apimties aprašymas užimtų labai daug vietos, be to, mes norėtume sutelkti dėmesį į atspalvių nusakymo skirtumus abiejose kalbose (nes vertimo problemos daugiausia susijusios su šio LSL periferija), todėl čia neaptarinėsime spalvas reiškiančio LSL branduolio būdvardžių leksinių-semantinių variantų ir apsiribosime tik paminėję vieną jų ypatybę, kuria vėliau remsimės kalbėdami apie vertimo dalykus.

Mūsų nagrinėjamo LSL branduolio būdvardžiai abiejose kalbose turi savybę reikšti ne tik tam tikrą spalvą, bet ir emocijos, ypatybės ar veiksmo intensyvumą:

Juodas / noir

Lietuvių kalboje vartojamas pasakymas *net juoda* – labai daug: „O tų gondolų – net juoda“ [Paulauskas, 1977, 106]. Prancūzų kalboje: *avoir colère noire* – įpykti, *froid noir* – stiprus

šaltis, *four noir* – didžiulė nesėkmė, *misère noire* – baisus skurdas, *se heurter à un mur noir* – atsidausti į nepermušamą sieną [PR, 1275; ФФр].

Baltas / blanc

Avoir une ivresse blanche – būti gerokai įkaušusiam, *avoir colère blanche* – labai supykti, *cracher blanc* – būti labai ištroškusiam [PR, ФФр]. Lietuvių kalboje baltos spalvos pagalba emocijos intensyvumas dažniausiai perteikiamas junginiuose su veiksmožodžiu: *išbalo kaip drobė, kaip popierius*.

Gris

Être gris – būti įkaušusiam: „Il tomba „la tête sur la table, non pas d’être gris, mais ivre mort“ [PR, 893].

Raudonas / rouge

„Abu buvo *raudoni* laurai, tai ir nusigyveno“, „Ima dalgė *raudona*“, „Taip norėjau valgyt, net *raudona* akys“, „Žalty tu *raudonasis*, ką padirbai!“ [LKŽ XI, 256]. *Verser des larmes rouges* – labai verkti iš nuoskaudos; *être méchant comme un âne rouge* – a) būti labai užsispyrusiam, b) būti piktam, kaip velniui, *avoir colère rouge* – perpykti [PR, ФФр].

Mėlynas / bleu

„Kitados, tokiais reikalais nuvažiavęs, būdavo, *mėlynai* (labai, iki pamėlynavimo) priveršėsiu“ [LKŽ, VI, 1031]; „Pasileido namo *juodai mėlyna*“ – labai išsigandusi [Paulauskas, 1977, 106]. *Avoir une envie bleu* – labai pavydėti, *avoir colère bleue* – smarkiai įpykti, *peur bleue* – paniška baimė, *en être bleue* – išsižioti iš nuostabos, apstulbti [PR, 192].

Žalias / vert

Lietuvių kalboje vartojami tokie pasakymai: *akyse žalia darosi* – svaigsta galva [Dabartinės liet. k. žodynas, 956 (toliau – DLKŽ)], *žalias mėlynas* – smarkiai sumuštas: „Tiek jis

ją išmušė – žalia mėlyna“ [Paulauskas, 1977, 310]. „Visages verts de froid; vert de peur“ [PR, 2083].

Geltonas / jaune

Avoir colère jaune – labai supykti; *rire jaune* – nenatūraliai, įtemptai šypsotis (iš tiesų būti pyktelėjusiam ar susigedusiam) [PR, 1043].

Violet

Devenir violet de colère – įsiusti [PR, 2097].

*Bûti vargo ragavus, mačius ir juodo, ir balt*o prancūzų kalboje perteikiama pasakymais *en*

voir de bleues arba de grises, de vertes (et de pas mures) ir, galiausiai, – *de toutes les couleurs* [PR, 2083]. Taigi, spalvos pasirinkimas ne tiek svarbus, faktiškai bet kuri iš jų gali tarnauti intensyvumo rodikliu.

Iš pateiktų pavyzdžių matyti, kad prancūzų kalboje daugiau būdvardžių – net aštuoni – gali reikšti emocijas, ypatybės ar veiksmo intensyvumą (lietuvių kalboje – penki).

Dabar aptarsime spalvas reiškiančio LSL periferijos elementų ypatybes abiejose kalbose.

ATSPALVIŲ NUSAKYMAS PRANCŪZŲ KALBOJE

Spalvas reiškiančio LSL branduolį sudaro būdvardžiai. Jų skaičius gana ribotas. Lietuvių kalboje atspalviui nusakyti pakanka priesagos (baltas – baltas, geltonas – gelsvas, raudonas – raudonokas). Prancūzų kalboje labai lengvai vyksta konversija, ir produktyviausia priemonė mūsų nagrinėjamo LSL naujų žodžių daryboje yra funkcinė daiktavardžių adjektivacija [Масленникова, 1973, 4]. Daiktavardžio vėrtimas būdvardžiu yra funkcinio pobūdžio, jei tarp žodžio junginio komponentų, kuriame tas daiktavardis atlieka papildinio funkciją, nėra jungiamojo elemento (paprastai prancūzų kalboje esančio tokio tipo žodžių junginiuose), pvz.:

une robe pervenche, la couleur grenat, le gris perle

(ne „gris de perle“ arba „gris comme perle“). Funkciškai subūdvardėjusių daiktavardžių panašumas į būdvardį morfologiniu požiūriu pasireiškia tuo, jog tokio tipo daiktavardžiai netenka artikelio, semantiniu – tuo, jog ryšium su būtinybe išreikšti tam tikrą požymį (šiuo atveju – spalvą) pakinta jų reikšmė. Tokiu būdu bet koks daiktavardis, įvardijantis etaloninį spalvo-

tą paviršių [Масленникова, 1977, 5], gali būti įtrauktas į *une robe pervenche* tipo sintagma:

une robe pervenche: une robe x
une robe pervenche: une robe parme

Tačiau K. Maslenikova, nagrinėjusi spalvų nusakymo būdus šiuolaikinėje prancūzų kalboje, pažymi, kad, remiantis tam tikrais semantiniiais ir morfologiniais požymiais, tokio tipo daiktavardžių vis dėlto negalima laikyti visai subūdvardėjusiais. Jos manymu, *pervenche* tipo leksiniai vienetai priklauso specifinei pereinamajai kategorijai, esančiai tarp daiktavardžio ir būdvardžio ir siūlo juos vadinti funkciškai subūdvardėjusiais daiktavardžiais arba funkciniais būdvardžiais, kuriuos galima žymėti simboliu N⁹.

Taigi funkciškai subūdvardėjusių daiktavardžių dėka prancūzų kalboje metaforos pagrindu kuriami vis nauji įvairiausius atspalvius nusakantys žodžiai.

Galima išskirti tokias pagrindines metaforiško spalvos nusakymo grupes:

1. Metalų pavadinimai: aluminium, argent, acier, étain, fer...

2. Brangiųjų arba pusiau brangiųjų akmenų pavadinimai: opale, perle, jade, saphir, émeraude...
3. Vaisių pavadinimai: châtaigne, marron, noisette, banane, fraise...
4. Gėlių pavadinimai: camélia, lys, cuisse de nympe, barbeau...
5. Žvėrių, paukščių, žuvų, vabzdžių pavadinimai: cochenille, carmin, écarlate, kermès, canard, éléphant, souris, paon, canari, puce...
6. Su ugnimi susiję pavadinimai: brasier, chaudron, feu, flamme...
7. Maisto produktų (gėrimų, kulinarijos gaminių ir t.t.) pavadinimai: champagne, cognac, beurre frais, caramel, café, chocolat...
8. Medžiagų pavadinimai: lin, nankin, andri-noble...
9. Augalų pavadinimai: alizarine, garance, orcanette, rocou, tournesol, campêche, tilleul, myrthe, lierre, chou, épinard, pelure d'oignon...
10. Įvairių organinės ir neorganinės kilmės medžiagų pavadinimai: albâtre, pollen, ivoire, nacre, mastic, soufre...
11. Etninių ar socialinių grupių pavadinimai: gendarme, cardinal, nègre, carmélite, évêque...
12. Metų laikų pavadinimai: automne, hiver.
13. Dailininkų pavardės: bleu Watteau, brun Van Dyck, vert Véronèse...
14. Dangaus, dangaus šviesulių, vandens telkinių ir žemės dangos pavadinimai: glacier, lune, azur, horizon, sable, poussière...
15. Fizinių ir atmosferos reiškinių pavadinimai: fumée, orage, rouille, aurore, lumière, vert-de-gris...
16. Geografiniai pavadinimai: bleu de Chartre, bleu Delft, gris Trianon, rouge Esterel, vert Nil...

[Масленникова, PR, L, ФФр].

ATSPALVIŲ NUSAKYMAS LIETUVIŲ KALBOJE

Nusakant spalvą lietuvių kalboje pirmiausia vartojami šio LSL branduolį sudarantys būdvardžiai. Atspalvis pažymimas:

1. Tais būdvardžiais, modifikuojant juos tam tikromis morfologinėmis ar leksinėmis priemonėmis:

a) priesagomis: -alsv, -elsv, -usv, -ok, (*žalsvas, melsvas, rusvas, žalokas* ir pan.):

„Dažnai tenka matyti slėnose vietose ties pelkėmis, ežerais arba upėmis *balsvų* skystų dūmelių“ [LKŽ I, 493].

b) priešdėliais: -apy (*apybaltis, apygeltonis* ir pan):

„Dar tik *apyraudonės* vyšnios, o jau skina“ [LKŽ, I, 177].

c) pridėdant patikslinančius prieviksnius: skaisčiai, šviesiai, tamsiai, ryškiai, sodriai,

blausiai, blyškiai, blankiai (*šviesiai pilkas, skaisčiai raudonas* ir pan.):

„Dangus nebe mėlynas, o kažkaip *šviesiai pilkas*“ [LKŽ, XV, 556]. „Eglutė stovėjo pasipuošusi *tamsiai žaliais* drabužiais“ [LKŽ, XV, 802]. „Pirmamečiai ūgiai *blankiai geltoni*“ [LKŽ, I, 886].

2. Aprašomuoju būdu (*melsvai pilkas, pilkai rudas* ir pan.):

„*Balsvai raudoni* žaibai blykčiojo iš viršaus“ [LKŽ, I, 493].

3. Išvestiniais žodžiais su priesagomis (*vyšninis, rožinis* ir pan.):

Prancūzų kalboje taip pat vartojamas atspalvio nusakymo būdas modifikuojant šio LSL branduolio būdvardį: pridėdant lietuviškos priesagos -alsv atitiktinę – priesagą -âtre

(*rougeâtre, rosâtre* ir pan). Kartais tekste aptinkame visišką semantinį ir struktūrinį šių priesagų atitikmenį, pvz: *lumière verdâtre du crépuscule* [Flaubert, 1972, 148] verčiama „žalsva prieblandos šviesa“ [Floberas, 1993, 168]. Tačiau tokie atvejai gana reti. Prancūzų kalboje neintensyvi spalva veikia bus perteikta ne priesagomis, o pagalbiniais žodžiais, tokiomis kaip *léger, faible, pâle, clair* ir pan. Pvz.: „L'un d'eux [annuaires]... est relié d'une imprimée vert pâle“ [Modiano, 1978, 86]. Yra dar viena priežastis, kodėl atspalviui nusakyti

žodžiai su priesaga *-âtre* prancūzų kalboje vartojami rečiau: priesaga *-alsv* žymi tik menkesnį spalvos intensyvumą, o *-âtre* yra įgavusi ir paniekiamąjį atspalvį: „On voyait là des têtes de vieux, inexpressives et pacifiques et qui, *blanchâtres de chevelure et de teint*, ressemblaient à des médailles d'argent ternies par une vapeur de plomb“ [Flaubert, 1972, 290]. Be to, blyškus atspalvis prancūzų kalboje gali būti ir žymiai dažniau perteikiamas jau minėtais funkciškai subūvardėjusiais daiktavardžiais.

IŠVADOS:

Prancūzų kalboje atspalviai dažniausiai nusakomi ne modifikuojant spalvas reiškiančio LSL branduolio būdvardžius, o metaforos pagrindu sukuriant naują darinį. Lietuvių kalbos atspalvių nusakymo sistema yra žymiai paprastesnė, aiškesnė ir uždaresnė: atspalviai faktiškai išvedami iš pagrindinių spalvų. Niuanso motyvacija aiški iš paties jį žyminčio žodžio. Prancūziš-

koji atspalvių nusakymo sistema, nors ir preciziškesnė, bet ne tokia aiški, o jos elementai silpnai susiję tarpusavyje. Susidūrę su tokiais atspalviais, kaip *beurre frais, parme*, iš jų formos negalime atspėti, koks būtent atspalvis turimas omenyje. Jei jis ir motyvuotas, tai ne spalvas reiškiančio LSL branduolio būdvardžiais.

ATSPALVIŲ VERTIMAS IŠ PRANCŪZŲ KALBOS Į LIETUVIŲ KALBĄ GROŽINĖJE LITERATŪROJE

Prancūzų kalboje, kaip jau sakyta, atspalvis dažnai nusakomas metaforiškai. Tačiau tokio pobūdžio spalvės įvardijimas, įprastas vienoje kalboje, neretai kitoje kalboje yra nepriimtinas, ne visai suvokiamas ir sunkiai išverčiamas. Su kokia spalva lietuviui asocijuosis *ventre de biche* arba *queue de vache*? O prancūzų kalboje tai įprasti, gerai žinomi rudi atspalviai: *ventre de biche* – blanc roussâtre, *queue de vache* – roux [PR, 180, 2058]. Arba štai kitas pavyzdys:

„Elle avait des cheveux *couleur de piano neuf*“ [Colette, 1989, 10].

Pažodinis šios frazės vertimas („naujo pianino spalvos“) neįmanomas. Todėl vertėjai dažnai ir susilaiko nuo metaforiško spalvos ar atspalvio vertimo į lietuvių kalbą ir verčia ją supaprastinę, atsižvelgdami į lietuvių kalbos atspalvių nusakymo sistemą:

1. a) metaforišką žodį keisdami modifikuotu būdvardžiu iš branduolio:

„Les jeunes beaux se pavanaient au parquet, étalant, dans l'ouverture de leur gilet, leur cravate rose ou *vert pomme*“ [Flaubert, 1972, 290].

„Atstatę savo liemenių gilius išpjovas su rožiniais arba *žalsvais* kaklaraiščiais, parteryje pui-kavosi jaunieji dabitos“ [Floberas, 1993, 252].

or. *vert pomme* – obuolio žalumas, vert. – *žalsvas*

„... Vous déroulez avec votre main droite votre écharpe de laine grumeleuse, au tissage lâche, dont les nodosites *jaune paille* et nacre vous font penser à des oeufs brouillés...“ [Butor, 1957, 11].

„...Dešine ranka atsirišate ir nusivyniojate grubiai verptos, laisvai suastos vilnos šaliką, kurio rauplėtas paviršius, *gelsvas* ir perlamutriškas, primena plaktą kiaušiniene...“ [Biutoras, 1987, 8].

or. *jaune paille* – šiaudų geltonumas, vert. – *gelsvas*

b) prie branduolio būvdvardžio pridėdami patikslinančius prieveiksmius:

„Nous n'avons pas beaucoup de bagages: deux sacs de cuir et une petite valise *marron foncé*“ [Modiano, 1978, 196].

Mūsų bagažas nebuvo didelis – du odiniai krepšiai ir *tamsiai rudas* lagaminas [Modiano, 1993, 118].

or. *marron* – valgomasis kaštonas, vert. – *tamsiai rudas*

„Léon, par terre, à côté d'elle, rencontra sous sa main un ruban de soie *ponceau*“ [Faubert, 1972, 333].

„Laivo dugne prie jos kojų Leonas rado *tamsiai raudoną* šilkinį kaspiną“ [Floberas, 1993, 288].

or. *ponceau* (m) – pūdyminė aguona, vert. – *tamsiai raudonas*

Nors dėl šio atspalvio vertimo būtų galima ginčytis. Robert'o aiškinamajame žodyne *ponceau* spalva apibūdinama kaip „rouge vif foncé d'un coquelicot“, t.y. skaisti, sodri raudona, aguonos spalvos.

c) aprašomuoju būdu:

„L'ombrelle, de soie *gorge-de-pigeon*... éclairait des reflets mobiles la peau blanche de sa figure“ [Flaubert, 1972, 41].

„Nuo *melsvai pilko* skėčio ant jos veido krito mirguliuoja atšvaitai“ (GfI, 26).

or. *gorge de pigeon* – balandžio pakaklė, vert. – *melsvai pilkas*

„L'un d'eux portait un manteau de la couleur *feuilles mortes*, qui lui arrivait presque aux chevilles“ [Modiano, 1978, 157].

„Vienas jų vilkėjo *gelsvai rudą* palta kone siekiantį jam kulnis“ [Modiano, 1993, 95].

or. *feuilles mortes* – sudžiūvę lapai, vert. – *gelsvai rudas*

„Des deux côtés de la fenêtre pendait un rideau couleur *lie-de-vin*“ [Modiano, 1978, 102].

Ant lango kabojo *tamsiai vyšninė* užuolaida [Modiano, 1993, 65].

or. *lie-de-vin* – vyno nuosėdos, vert. – *tamsiai vyšninė*

2. Lietuvių kalboje jau išgalėję metaforiški spalvų pavadinimai paliekami arba neįprasta metafora keičiama priimtinesne:

„Avec son mouchoir elle épongeait les taches sur sa belle robe de taffetas *cerise*“ [Flaubert, 1972, 295].

„Ji nosinaite šluostėsi dėmes nuo savo gražios *vyšninės* taftos sukniš“ [Floberas, 1993, 258].

„Le visage d'une femme. les cheveux *gris cendre* et coupés court, est apparu dans entrebâillement“ [Modiano, 1978, 91].

„Duryš prasivėrė. Pasirodė moters galva trumpai kirptais *pelenų spalvos* plaukais“ [Modiano, 1993, 57].

„... Le tissu soyeux de votre pyjama *amarante*...“ [Butor, 1957, 25].

„... Šilkinę *aviečių spalvos* pižamą...“ [Biutoras, 1987, 22].

or. *amarante* (f) – burnotis (tokia gelė purpurinės spalvos žiedais), vert. – *aviečių spalvos*

„La rivière *livide* frissonnait au vent“ [Flaubert, 1972, 364].

„Švino *spalvos* upė raibuliavo nuo vėjo“ [Floberas, 1993, 331].

or. *livide* – numirėliškai išblyškęs, pamėtęs, vert. – *švino spalvos*

Tačiau pasitaiko atvejų, kai verčiant nepaisoma lietuviškojo atspalvių nusakymo pobū-

džio. Tai rodytų, kad skirtumai tarp abiejų kalbų spalvas reiškiančių LSL, ko gero, nėra visai įsisąmoninti. Tokiais atvejais vertimas skamba nenatūraliai, „jauciama“ originalo frazė, nuo kurios vertėjas nesugebėjo atsiplėšti. Štai pavyzdys iš G. Flobero „Ponios Bovari“ (visi vertėjai nurodyti straipsnio pabaigoje):

„Elle avait une robe de *safran pâle*“ [Flaubert, 1972, 83].

„Jos suknia buvo *pilko šafrano spalvos*“ [Flobertas, 1993, 60].

Tarptautinių žodžių žodyne skaitome: „šaf-ranas – tikrasis krokas, šėpronas, gumbasvogū-ninis augalas“. Robert'o žodyne patikslinama spalva: „*plante... dont les fleurs portent des stigmates oranges; matière colorante jaune tirée de la même fleur; couleur jaune*“. Taigi originale turima omeny šviesiai geltona spalva. Eiliniam skaitytojui žodis „šaf-ranas“ vargu, ar daug ką sako, be to, pasakymas „pilko šafrano spalvos“ verstų manyti, jog šafranas būna ir kitokių spalvų. Vertime padaryta akivaizdi klaida, neatsižvelgta į tai, kad lietuviškai atspalviai nusakomi kitaip, nei prancūziškai.

Kitas pavyzdys, iš M. Butoro „Permainos“:

„Ses cheveux noirs tressés et enroulés au-dessus de son front avec deux épingles à tête de verre *irisé* pour les tenir...“ [Butor, 1957, 55].

„Susipynusi juodus plaukus į kasas, sudėtas ant galvos vainiku, prilaikomas dviejų ar trijų smeigtukų *iriso spalvos* stiklinėmis galvutėmis...“ [Biutoras, 1987, 54].

Tarptautinių žodžių žodyne skaitome: „iri-sas – vilkdalgis, daugiametis kardelinų šeimos augalas su dideliais gražiais žiedais“. Robert'e patikslinama: „*plante... portant de grandes fleurs ornementales bleues, violettes, blanches*“. Iš vertimo negalima suprasti, kokios gėlės spalvos buvo smeigtukų galvutės, o sprendžiant iš paaiškinimo Robert'e atrodytų, jog irisas gali būti įvairių spalvų. Tiksliau, originale pavartotas žodis

irisė, reiškiantis „qui prend les couleurs du prisme“. Taigi, versti reiktų „... prilaikomas dviejų ar trijų smeigtukų vaivorykštės spalvom besimainančiom stiklinėm galvutėm“.

Tame pačiame romane skaitome:

„... garçon d'une douzaine d'années qui porte lui-même un panier recouvert d'un foulard *tomate*...“ [Butor, 1957, 97].

„... veda dvylikos metų berniuką, savo ruožtu tempiantį pintinę, uždegtą *pomidorų spalvos* kaklaskare...“ [Biutoras, 1987, 90].

Vertime pirmiausia netiksliai nusakytas berniuko amžius: jis ne dvylikos, o kokių dvylikos metų. Originale spalva įvardinta įprastu prancūzų kalboje būdu – kaklaskarės spalva raudona „kaip pomidoras“, taigi ypatingo atspalvio neturinti, nei labai ryški, nei tamsi, sakytume, paprasta raudona. Ko gero, taip ir reiktų versti: „... uždegtą raudona kaklaskare“ Manytume, kad tuomet frazė skambėtų natūraliau.

Štai dar vienas pavyzdys, iš P. Modiano romano „Tamsių Krautuvių gatvė“:

„Il avait un extérieur frappant: la force de vivre, les yeux *bleu porcelaine* bridés, un sourire éclatant et un rire continu“ [Modiano, 1978, 173].

„Jo išorė stebino: buvo kupinas energijos, siaurų *mėlynų porcelianinių akių*: akinamai šypsojosi ir be perstogės juokėsi“ [Modiano, 1993, 105].

Pasakymas „jis buvo... porcelianinių akių“ reiktų, kad šio veikejo akys buvo porcelianinės, t.y. iš porceliano. Be to, Robert'e pirmoji *bleu* reikšmė pateikiama tokia: „qui est d'une couleur dont la nature offre de nombreux exemples, comme un ciel sans nuage“, kitaip tariant, tai ne mėlyna, o šviesiai mėlyna, žydra spalva. Todėl manytume, kad šią frazė reiktų versti prancūziškąją metaforą transformuojant į paprastą palyginimą ir patikslinant atspalvį: „Jaunuolio išorė stebino: jis buvo kupinas energijos, žydrų, *it* porcelianinių, akių, šypsojosi baltutėliais dantimis ir be perstojo juokėsi“.

O štai pavyzdys iš Ch. Baudelaire'o „Paryžiaus splinas“. Tai frazė iš miniatiūros „Chacun sa chimère“, kurioje poetas stebi būrelį žmonių, einančių keliu ir besinešančių ant pečių po milžinišką baidyklę:

„Tous ces visages fatigués et sérieux ne témoignent d'aucun désespoir; sous la coupole *spleenétique* du ciel, les pieds plongés dans la poussière d'un sol *aussi désolé que ce ciel*, ils cheminaient avec la physionomie résignée de ceux qui sont condamnés à espérer toujours“ [Baudelaire, 1995, 30].

„Visi tie rimti ir išvargę veidai nerodė jokios nevilties; *po nuovargio gyvenimu spalvos dangaus kupolu, klimpdami į tokios pat nepaguodžiamos spalvos dulkes*, jie keliavo pasidavusiais veidais kaip tie, kurie pasmerkti visada tikėtis“ [ten pat, 31].

Jau esame sakę, kad prancūzų kalboje galima išskirti labai įvairias metaforiško spalvos nusakymo grupes: tai ir metalų, ir augalų, ir maisto produktų pavadinimai. Mes nenurodėme atskiros grupės „jausmų, emocijų pavadinimai“, nes toks spalvos įvardijimas nėra tipiškas netgi prancūzų kalboje. Vis dėlto Baudelaire'o pateikiami atspalviai neprieštarauja prancūzų kalbos spalvas reiškiančio LSL struktūrai: atspalviai šioje kalboje gali būti nusakomi bet kokia (taigi ir jausmus, nuotaiką reiškiančia) metafora. Štai kodėl prancūziškame tekste visai akies nerėžia *coupole spleenétique du ciel*. Lietuviškame variante, priešingai, *po nuovargio gyvenimu spalvos dangaus kupolu* skamba tiesiog absurdškai. Lygiai taip pat nepriimtinas *sol aussi désolé* vertimas *tokios pat nepaguodžiamos spalvos dulkes*. Nepaguodžiama? Kokia tai spalva? Manytume, kad šiuo atveju reikėtų paryškinti ir žmonių veiduose, ir gamtoje atspindinčią slogią nuotaiką, t.y. verstume: „...*po slogiai pilku dangaus kupolu, klimpdami į tokios pat nykios spalvos dulkes...*“ ar panašiai. Tokiu būdu vertime būtų išvengta dukart pasikartojančio žodžio „spalva“,

kurio originale išvis nėra. Šios frazės vertime yra ir daugiau netikslumų, pvz. „visi tie rimti ir išvargę veidai nerodė jokios nevilties“ (tipiška prancūziška metonimija – nusivylę ne žmonės, o jų veidai). Gal geriau būtų: „visi tie rimti ir išvargę žmonės nemaž neatrodė nusivylę“. Arba: „jie keliavo pasidavusiais veidais“. Gal geriau būtų: „jie keliavo su nuolankia išraiška veide“. Todėl visą šią frazę siūlytume versti taip: „Visi tie rimti ir išvargę žmonės nemaž neatrodė nusivylę; po slogiai pilku dangaus kupolu, klimpdami į tokios pat nykios spalvos dulkes, jie keliavo su nuolankia išraiška veide, kaip tie, kurie pasmerkti amžinai vilčiai“.

Pasitaiko atvejų, kai atspalvis išverčiamas tiksliai, tačiau lietuvių kalboje žodis, kurio spalva nusakytą, turėtų būti derinamas su kitu būdvardžiu:

„Elle avait des pommettes *roses*“ [Flaubert, 1972, 18].

„Jos skruostai buvo *rožiniai*“ [Floberas, 1993, 23].

Veido, skruostų spalva lietuviškai veikiau apibūdinama kaip rausva, pgl.: „Nuo saulės veidas jau darosi apyraudvis“ [LKŽ, I, 117].

Neretai tam tikrą atspalvį sunku išversti todėl, kad N^a tipo daiktavardžių pagalba prancūzų kalboje kuriami vis nauji įvairiausių atspalvių reiškiantys žodžiai, kurių reikšmė dar neužfiksuota jokiam žodyne. Vertėjui belieka spėlioti, ką būtent autorius turėjo galvoje:

„Le jeune militaire se lève, descend avec précaution cette boîte de contreplaque teinte au *brou de noix* avec sa poignée de métal, son unique bagage, et sort“ [Butor, 1957, 117].

„Kareivėlis pasikelia, atsargiai nusiima *riešutų spalvos dėžę* metaline rankena, savo vienintelį bagažą, ir išeina“ [Biutoras, 1987, 119].

Skaitydami „riešutų spalvos dėžę“ prieš akis matome rusvos spalvos dėžę. Tačiau kokį atspalvį turėjo galvoje autorius? A. Juškienės

prancūzų-lietuvių kalbos žodyne pateikiama tokia *brou* reikšmė: „kevalinių vaisių pakotė, šiošė, įvynioklis“. Suprantama, į lietuvių kalbą neversime „riešuto pakotės, šiošės spalvos“, ir vertėjas čia (kaip ir daugumoje mūsų anksčiau pateiktų pavyzdžių) švelnina metaforą. Tačiau Robert'o žodyne randame tokį paaiškinimą: „*brou* n.m. – enveloppe verte de la noix; brou de noix – liqueur à base de noix dont le bois n'est pas encore formé; teinture brune de menuisier, faite avec le brou de la noix“. Taigi, ruđa ar žalia dėžė? Rusva ar žalsva?

Norėtume pateikti dar vieną vertimo požiūriu problemišką pavyzdžių grupę. Dalykas tas, kad prancūzų kalboje, nepaisant jos preciziškumo nusakant atspalvius, neretai spalva būna apibūdinama tik apytikriai. Tai, matyt, būtų galima paaiškinti tuo, kad prancūzų kalba linkusi į abstraktumą, ir bendra šioje kalboje vyraujanti tendencija kartais paliečia bei veikia ir mūsų nagrinėjamą LSL. Štai pavyzdys:

„Des nuées rapides, de différents gris, se poursuivaient de l'est en ouest“ [Ph. Hériat. Les noces de bronze. Paris, 1978, 230].

Pilki, čia tamsūs, čia šviesesni debesys, vijosi vieni kitus iš rytų į vakarus.

Prancūziškoje frazėje atspalviai netikslinami, debesys buvo „įvairaus pilkumo“.

Kitas pavyzdys:

„Il faisait très chaud dans le bureau et le soir, en sortant, j'ai été heureux de revenir en marchant le long des quais. *Le ciel était vert*, je me sentais content“ [Camus, 1957, 45].

„Istaigoje buvo labai karšta, užtat vakare buvo smagu iš lėto žingsniuoti krantine namo. *Dangus plytėjo žalias*, aš jaučiausi patenkintas“ [Kamiu, 1991, 39].

Lietuvių skaitytojui, perskaičius „žalias dangus“, prieš akis iškyla žalio „kaip žolė“ dangaus vaizdas. Iš originalo, nors dangus jame taip ir apibūdinamas, vis dėlto aišku, kad žalias buvo tik

dangaus atspalvis. Todėl ir versti, matyt, reikėtų: „dangus buvo igavęs žalsvą atspalvį“.

Minėti pavyzdžiai ne tokie jau reti, kaip gėlėtų pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Ir ši klaida ne atsitiktinė. Štai taip pat išversti dviejų kitų vertėjų sakiniai:

„Un camion bâché lève d'énormes éclaboussures parmi les flaques *jaunes* de la rue“ [Butor, 1957, 90].

„Pervaziudamas ant kelio *geltonus* klanus, nešvarias trykšles teškia brezentu dengtas sunkvežimis“ [Biutoras, 1987, 97].

Kelio klanai, matyt, turėjo būti gelsvi, ar, tiksliau, rusvi, jei tryško nešvarios trykšlės.

„Dans les beaux soirs d'été... la rivière, qui fait de ce quartier de Rouen comme une ignoble petite Venise, coulait en bas, sous lui, *jaune, violette ou bleue*, entre ses ponts et ses grilles“ [Flaubert, 1972, 31].

„Gražiais vasaros vakarais,... apačioje, žemai, tarp tiltų ir gročių (?) teka *geltona, violetinė arba mėlyna upė*, prie kurios šis Ruano kvartalas yra lyg kokia maža bjauri Venecija“ [Floberas, 1993, 16].

Nėra jokios abejonės, kad upė nebuvo nei geltona, nei violetinė, nei mėlyna. Ji rabiuliavo šiais atspalviais. Todėl ir versti reikėtų kaip nors panašiai. Juo labiau kad vos pravertę keletą tos pačios knygos puslapių skaitome kitą sakinį, kurio atspalvis vertime vis dėlto tikslinamas:

„Les boutons d'oranger étaient *jaunes* de poussière“ [ten pat, 104].

„Nuo dulkių gėlės buvo *pageltoniję*“ [ten pat, 81].

Tas pats minėtas „žalias dangus“ kito vertėjo jau verčiamas žalsvu:

„Le ciel était parfaitement pur et à chaque sortie de tunnel son *vert* apparaissait plus clair“ [Butor, 1957, 104].

„Dangus buvo visiškai nusigiedrijęs, ir kiekvieną kartą traukiniui išnirus iš tunelio, jo *žalsvumas* regėjosi vis šviesesnis“ [Biutoras, 1987, 106].

Dar vienas pavyzdys:

„La fumée des pipes et des cigarettes noyait les clients de comptoir dans un *brouillard jaune*“ [Modiano, 1978, 112].

„Pypkių ir cigarečių dūmai gaubė klientus prie bufeto *geltonu rūku*“ [Modiano, 1993, 71].

Klientai, greičiausiai, stovėjo ne prie bufeto, o prie baro, bet *brouillard jaune*, ko gero, galima būtų versti pažodžiui, nes geltonas rūkas tik pabrėžia, kad kavinėje buvo labai prirūkyta.

Taigi palyginus vertimus, matyti, kad nuoseklumo verčiant tokio tipo frazės trūksta. Manytume, kad gryną spalvą, būdvardį iš nagrinėjamo LSL branduolio galima palikti vertime tik tuomet, kai spalvos dėka perteikiamas intensyvumas (tai būdinga abiem kalboms), o visais kitais atvejais, atsižvelgiant į lietuvių kalbos polinkį konkretizuoti, matyt, reikėtų patikslinti atspalvį.

Sunkumų kyla ir verčiant tokias prancūziškas frazes, kai apibūdinamas daiktas iš kelių spalvų. Kartais prancūziškai viskas įvardijama labai konkrečiai:

„Un jeune homme, blond, vėtu de tweed gris clair, avec une cravate à *raies obliques rouges et violettes*...“ [Butor, 1957, 11].

„Blondinas, šviesiai pilko tvido kostiumu, su kaklaraiščių *raudonais ir violetiniais įkypais dryželiais*...“ [Biutoras, 1987, 7].

Bet kartais pasitenkinama tik nurodant pačias spalvas (nebetikslinama, ar tai buvo dryželiai, ar, tarkime, taškučiai), todėl pernelyg abstrakti lietuviška frazė suskamba nenatūraliai:

„Fredžio paltas, jo žalios šalikas bei juodi ir balti golfo bateliai, – visa tai ištirpo migloje“ [Modiano, 1993, 111].

Originale pasakyta: „chaussures de golf noir et blanc“ [Modiano 1978, 184]. Lietuviškai norėtųsi patikslinti, kokie tai batai – ar juodais ir baltais dryžiais, ar juodi baltais galais, tačiau tokios galimybės nesuteikia kontekstas. Bet iš to, kaip išversta – „juodi ir balti golfo

bateliai“ – išeitu, kad vieni bateliai buvo juodi, o kiti balti.

Abejonių kyla ir dėl tokios frazės vertimo:

„Au-dessus de son lit, il y a un ange en stuc *blanc et rose*...“ [Camus, 1957, 48].

„Virš jo lovos kabo dirbtinio *baltai rausvo* marmuro angelas...“ [Kamius, 1991, 40].

Rausva spalva – tai raudonos atspalvis, raudona, maišyta su baltu, o *baltai rausva*, kaip pasakyta vertime – būtų vos vos rausva. Tipiškas dviejų spalvų vartojimas prancūziškose frazėse vis dėlto verstų manyti, kad tai ne spalvų mišinys, o atskiros dvi spalvos: galbūt tai baltas marmuras su rausvomis gyslelėmis, kitaip tariant, rausvasis marmuras, tiksliau, jo imitacija. Manytume, kad versti reikėtų: „Virš jo lovos kabo angeliukas iš dirbtinio rausvojo marmuro“, nes tai greičiausiai kičo statulėlė.

Verčiant tokio tipo frazes kartais tikrai sunku konkretizuoti, bet kai iš konteksto aišku, kad daiktas yra dviejų spalvų, o verčiama atspalviu, tai reikėtų laikyti vertimo klaida:

„Un couloir dont le vieux dallage était à losanges *noirs et gris*“ [Modiano, 1978, 113].

„Koridorius, išklotas *juodai pilkom* rombinėm plytelėm“ [Modiano, 1993, 71].

Turėtų būti: *juodom ir pilkom* rombinėmis plytelėmis.

Taigi, mūsų manymu, kai prancūziškame tekste daiktas apibūdinamas dviem spalvomis, tai reiškia ne tų spalvų mišinį (atspalvių nusakymo sistema, kaip matėme, prancūzų kalboje yra kitokia), o tai, kad jis yra dviejų spalvų.

Iš visų šių pavyzdžių matyti, kad verčiant spalvas, nusakant atspalvius daroma nemažai klaidų. Žinoma, tos klaidos dažniausiai ypatingo semantinio nuostolio kūriniui nepadaro. Tačiau norėtume pateikti ir tokių pavyzdžių, kai neteisingai išvertus spalvą ar atspalvį tekstas nukenčia žymiai labiau.

„Paris, plus vaste que l’Océan, miroitait donc aux yeux d’Emma dans une *atmosphère vermeille*“ [Flaubert, 1972, 78].

„Paryžius, platesnis, nei vandenynas, žėrėjo tad Emos akyse *purpurine pašvaiste*“ [Floberas, 1993, 80].

Žodis *vermeille* turi dvi reikšmes. Pirmą jų, anot Robert’o, „d’un rouge vif et léger“. *Léger* rodo, kad tai nėra ryškiai raudona. O purpurinė (kaip matome vertime) yra „ryškiai raudona su violetiniu atspalviu, tamsiai raudona“ [DLKŽ, 639]. Antroji *vermeil* reikšmė – paaukuotas sidabras. Perskaičius šios frazės vertimą prieš akis iškyla miesto namų stogai, horizonte – raudona besileidžianti ar patekanti saulė. O iš tiesų Ema Bovary svajoja apie Paryžių, apie nepasiekiamą Paryžių, apie tikrąjį gyvenimą, kuris vyksta tik ten. Tai jos religija, įmanydama jį būtų pradėjusi tam miestui melstis. Gamtovaizdis su besileidžiančia ar patekančia saule neperteikia jos jausmų. Štai kodėl manytume, kad šią frazę reikėtų versti visiškai kitaip, atsižvelgiant į antrąją *vermeille* reikšmę:

Paryžius, lyg bekraštis vandenynas, švytėjo Emos akyse, apgaubtas auksine aureole.

Iš šio pavyzdžio matyti, kad netiksliai išvertus spalvą nukentčia personažo charakteristika.

Ir galiausiai pateiksim pavyzdį (nors tokių pasitaiko retai), kai neteisingai išvertus spalvą pažeidžiama viso kūrinio struktūra. Turime galvoje vieną gražiausių ir įdomiausių A. Rimbaud eilėraščių „Voyelles“

Voyelles

A noir, E blanc, I rouge, U vert, O bleu: voyelle,
Je dirai quelque jour vos naissances latentes:
A, noir corset velu des mouches éclatantes
Qui bombinent autour de puanteurs cruelles,

Golfes d’ombre; E, candeurs des vapeurs et des tentes,
Lances des glaciers fiers, rois blancs, frissons d’ombelles;
I, pourpres, sang craché, rire des lèvres belles

Dans la colère ou les ivresses pénitentes;
U, cycles, vibrements divins des mers virides,
Paix des pâtes, semés d’animaux, paix des rides
Que l’alchimie imprime aux grands fronts studieux;

O, suprême Clairon plein des strideurs étranges,
Silences traversés des Mondes et des Anges:
– O l’Omega, rayon violet de Ses Yeux!

[Rimbaud, 1988]

Balsės

I – raudonas, E – baltas, A – juodas, U – žalias,
O – mėlynas. Paslaptys šios bus išpėtos:
A – juodas plaukuotųjų mūsų korsetas;
Jos zyžia ir tupia į dvokiančią balą.

E – šviesūs garai, palapinių baltumas,
Ledynų viršūnės, karaliai pražilę;
I – purpuras, kraujas išspjautas ir tyliai
Kvatojančios lūpos iš pykčio, drovumo.

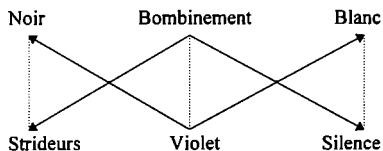
U – jūrų žaliųjų liūliuojančios bangos
Ir pievų ramybė, kur ganosi bandos,
Alchemikų kaktą apgaubus ramybė:

O – vario skardus paslaptingas trimitas,
Pasaulių tyla, angelų sutrikdyta,
Omega, melsvi spinduliai amžinybės.

[Nemunas, 1972, nr. 1]

Neaptarinėsime šiame eilėraštyje persipynusių formų, spalvų ir garsų įvairovės ir vienvės (tai atskira tema). Dabar mus domina spalvų ir atspalvių vertimas. Spalvos čia glaudžiai susijusios su garsais. Garsas šiame eilėraštyje pereina nuo pastovaus (mūsų zyzimas), vėliau – trūkčiojančio (vėdrynų virpėjimas, juokas) [Levi-Strauss, 1993, 136], periodiškai pasikartojančio (atūžiančios ir vėl atslūgstančios bangos) ir baigiasi paskutinio teismo trimitų gausmu, po kurio stoja tyla. Pirmosios eilėraščio spalvos – *noir* ir *blanc*, jo pabaigoje turime tik vieną spalvą – *violet*. Pirmasis eilėraštyje minimas garsas – *bombinement*; pabaigoje yra du garsai – *strideurs* ir *silence*.

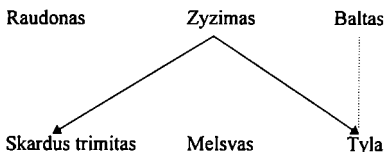
Schematiškai tai galima pavaizduoti taip:

Matome, kad vienas garsas skyla į du komponentus, o dvi spalvos eilėraščio pabaigoje susilieja į vieną, kitaip tariant, tarp garsų ir spalvų yra atvirkščiai proporcingas ryšys. Be to, juoda spalva atitinka trimių gausmą, kaip balta spalva – tylą, o mūsų zyzimas (negrynas garsas) atitinka violetinę (maišytą) spalvą: gražus chiazmo pavyzdys ne sakinio, o teksto lygmenyje.

Vertime ne tik supainiota spalvų tvarka, bet vietoje violetinės matome *melsvą* spalvą, nors mėlyna jau buvo minėta eilėraščio pradžioje, taigi pasikartoja du kartus (to originale nėra). Vertimo spalvų ir garsų santykį (dėl vietos stokos mes kalbame tik apie kertines šio eilėraščio spalvas ir garsus) galima pavaizduoti taip (ro-

dyklėmis ir punktyrine linija parodoma, kas atitinka originalą):

Vertime atsiskleidžia visiškai kitokia struktūra (kurią, tiesą sakant, ir struktūra sunku pavadinti, nes jos elementai nebesisieja tarpusavyje). Raudonas, žinoma, taip pat gali būti opozicija baltam, tačiau originale tai buvo juodos ir baltos spalvos (žymiai ryškesnė tiek tiesiogine, tiek perkeltine prasme) opozicija, o mėlva spalva, būdama šviesi, garsų skalėje neatitinka zyzimo taip, kaip originale figūruojanti violetinė. Netiksliai išvertus spalvas ir praleidus kai kuriuos garsus (o ir ko vertos *tyliai kvatojančios lūpos*) rimtai pažeista kūrinio struktūra.

BENDROS IŠVADOS

Apžvelgus spalvas reiškiančio LSL periferiją abiejose kalbose paaiškėjo, kad prancūzų kalboje atspalviai dažniausiai nusakomi N^a tipo daiktavardžiais, metaforos pagrindu sukuriant naują darinį. Lietuvių kalbos atspalvių nusakymo sistema yra žymiai paprastesnė, aiškesnė ir uždaresnė: atspalviai įvardijami modifikuojant šio LSL branduolio būdvardžius, t.y. atspalviai faktiškai išvedami iš pagrindinių spalvų. Niuanso motyvacija aiški iš paties jį žyminčio žodžio. Prancūziškoji atspalvių nusakymo sistema, nors ir preciziškesnė, bet ne tokia aiški, o

jos elementai silpnai susiję tarpusavyje. Jei atspalvis ir motyvuotas, tai ne spalvas reiškiančio LSL branduolio būdvardžiais.

Skirtingos atspalvių nusakymo sistemos abiejose kalbose sukelia keblumų vertėjams. Dažniausiai metaforiško spalvos ar atspalvio vertimo į lietuvių kalbą atsisakoma ir metaforiškas žodis keičiamas modifikuotu būdvardžiu iš LSL branduolio. Jau įsigalėję lietuvių kalboje metaforiški spalvų pavadinimai paliekami. Tačiau pasitaiko nemažai atvejų, kai verčiant nepaisoma lietuviškojo atspalvių nusakymo po-

būdžio (ypač kai atspalvis prancūzų kalboje įvardijamas netipiškai, abstrakčiai – gryna spalva iš LSL branduolio). Tai verstų manyti, kad skirtumai tarp abiejų kalbų spalvas reiškiančių LSL nėra visai įsisažmoninti. Ir nors daugeliu at-

vejų netiksliai išverstas atspalvis kūrinui ypatingo semantinio nuostolio nepadaro, vis dėlto kartais dėl to gali nukentėti, pvz., veikėjo charakteristika, o kai kuriais atvejais – netgi pati kūrinio struktūra.

LITERATŪRA

Astramskaitė, G. Gyvulių plauko pavadinimai lietuvių ir vokiečių kalbose // *Kalbotyra*, 1991. 42 (3).

Astramskaitė, G. Lietuvių *juodas* ir vokiečių *shwarz* optinės reikšmės // *Kalbotyra*, 1997. 28 (4).

Bredelytė, B. Prancūzų kalbos išskirtinio pažyminio (adjectif détaché) leksinė-gramatinė išraiška lietuvių kalboje // *Kalbotyra*. 1991. 42 (3).

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mintis, 1972.

Jaskūnaitė, R. La phrase segmentée en français moderne et son expression dans la langue lituanienne // *Kalbotyra*. 1987. 37 (3).

Larousse, dictionnaire du français contemporain. Paris: Librairie Larousse, 1987.

Levi-Strauss, Cl. Regarder, écouter, lire. Paris: Plon, 1993.

Liberienė, S. Réalisation de la cohésion textuelle en traduisant du français en lituanien // *Kalbotyra*. 1986. 36 (3).

Lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslas, I–XIV, 1968–1986.

Lukšytė, N. Lietuvių kalbos neveikiamosios rūšies negiminingo dalyvio turinio aspektų reikšimas prancūzų kalboje // *Kalbotyra*. 1991. 42 (3).

Paulauskas J. Lietuvių kalbos frazeologijos žodynas. Kauņas: Šviesa, 1977.

Petit Robert, dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Paris: Firmin-Didot S. A., 1978.

Астрамскайтė, Г. Названия ахроматических цветов литовского языка (в сопоставлении с немецким). Дисс. на соиск. уч. ст. канд. фил. н. Вильнюс, 1979.

Гак, В. Г. Беседы о французском слове. Москва, 1966.

Лукшитė, Н. Форма „Е + Р“ в литовском и французском языках и денотативная структура текста // *Kalbotyra*. 1989. 40 (3).

Лукшитė, Н. Системно-сопоставительный анализ именных предикатов в литовском и французском языках. Спб. ун-т, 1992.

Масленникова, К. Система цветообразований в современном французском языке. Автореферат дисс. Ленинград, 1973.

Теслер, О. Исследование лексико-семантической группы прилагательных цвета во французском языке в сопоставлении с французским. Автореферат дисс. Киев, 1989.

Французско-русский фразеологический словарь. Москва, 1963.

ŠALTINIAI

Baudelaire, Ch. Paryžiaus splinas. Vilnius: Baltos lankos, 1995 (vert. A. Nyka-Niliūnas).

Biutoras, M. Pėrmaina. Vilnius: Vaga, 1987 (vert. P. Bieliauskas).

Biutoras, M. Tamsių krautuvių gatvė. Vilnius: Vaga, 1993 (vert. P. Bieliauskas).

Butor, M. La Modification. London: Methuen Education KTD, 1971

Camus, A. L'Étranger. Paris: Gallimard, 1957.

Colette, S.G. La Charte. Paris: Hachette, 1989.

Flaubert, G. Madame Bovary. Paris: Gallimard, 1972.

Floberas, G. Ponia Bovari. Vilnius: Vaga, 1993 (vert. S. Čiurlionienė).

Kamiu, A. Svetimas. Krytis. Vilnius: Vaga, 1991 (vert. L. Rapšytė).

Modiano, P. Rue des Boutiques Obscures. Paris, Gallimard, 1978.

Rembo, A. Balsės // *Nemunas*, 1972, nr. 1, p. 24 (vert. V. Šiuždinis)

Rimbaud, A. Oeuvres. Moscou: Radouga, 1988, p. 148.

SANTRUMPOS

DLKŽ – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas

LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas

PR – Petit Robert

L – Larousse

Ффр - Фр. –русский фразеологический словарь

LES DIFFÉRENCES DE LA PÉRIPHÉRIE DU CHAMP LEXICO-SÉMANTIQUE DÉSIGNANT LES COULEURS EN FRANÇAIS ET EN LITUANIEN (les problèmes de la traduction littérale)

Jūratė Navakauskienė

R e s u m é

Dans cet article on analyse les différences de la périphérie du champ lexico-sémantique désignant les couleurs en français et en lituanien. En français la nuance de couleur est le plus souvent définie par des noms du type N^a, à la base de métaphore. Le système de la périphérie de ce champ-là en lituanien est beaucoup plus simple: les nuances

des couleurs sont désignées en modifiant les adjectifs du noyau. Ces différences posent des problèmes pour les traducteurs. Dans la plupart des cas la traduction imprécise de la nuance de couleur reste insignifiante, pourtant parfois cela risque d'entraîner des pertes sémantiques plus importantes et même de violer toute la structure du texte.

Vilniaus Universitetas
Prancūzų kalbos katedra

Įteikta
1998 m. gruodžio mėn.